

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 6/2 1984 om arbejdstidspolitik. (Fornyet afgivelse af den tidligere afgivne redegørelse af 14. december 1983).

(Redegørelse nr. R 2).

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

I. Indledning

Igennem de senere år har debatten om virkningerne af en samlet arbejdstidspolitik fået en mere fremtrædende placering i den økonomiske og politiske debat. Formålet har ikke mindst været at vurdere mulighederne for bevidst at anvende en fremrykket arbejdstidsnedsættelse – dvs. uden at der er et naturligt grundlag i produktionen og samfundøkonomien herfor – som et instrument til at styrke beskæftigelsen.

Interessen for en arbejdstidspolitik kom senest til udtryk ved den dagsorden, der blev vedtaget i folketinget den 24. maj 1983, hvorefter regeringen opfordres til at indlede drøftelser med arbejdsmarkedets parter med henblik på at tilvejebringe et grundlag for at vurdere de samfundsmæssige virkninger af en samlet arbejdstidspolitik og afgive en redegørelse herom til folketinget inden udgangen af 1983. Arbejdstidspolitikken skal således også vurderes ud fra en bredere sammenhæng end den sædvanlige, hvor der – med baggrund i den økonomiske krise – har været tendens til i første række at beskæftige sig med de beskæftigelsesmæssige og samfundsmæssige virkninger af arbejdstidspolitiske foranstaltninger.

Det er et væsentligt og positivt træk ved den aktuelle debat, at den efterhånden har bevæget sig væk fra alene at være en diskussion om den daglige eller ugentlige arbejdstid til også at omfatte en lang række foranstaltninger, som har det tilfælles, at de i et eller andet omfang har betydning for lønmodtagernes samlede deltagelse i arbejdslivet såvel i løbet af dagen og ugen som i løbet af året og i løbet af hele livet. Dette skyldes ikke mindst det forhold, at der nu også anlægges en række andre og bredere synsvinkler på arbejdstidsproblemet, f.eks. familie-, ligestillings- og uddannelsespolitiske.

Det er vigtigt at understrege, at spørgsmålet om den ugentlige arbejdstid og dennes

tilrettelæggelse her i landet afgøres ved forhandling mellem arbejdsmarkedets parter, og at der under debatten forud for folketingets vedtagelse af dagsordensforslaget var almindelig politisk enighed herom. Ændring af forholdene forudsætter altså enighed. Formålet med denne redegørelse er derfor først og fremmest at give parterne på arbejdsmarkedet mulighed for en samlet fremlæggelse af synspunkter og argumenter, således at der skabes et grundlag for nu eller i en senere fase at konstatere, hvor modstridende synspunkter og interesser kan forenes.

II. Arbejdstidstilrettelæggelse

Tilrettelæggelsen af arbejdstiden har afgørende betydning for udnyttelsesgraden af det samlede produktionsapparat – dvs. såvel maskiner som bygninger og arbejdskraft. Hertil kommer, at såvel tilrettelæggelsen af arbejdstiden som dens spredning i løbet af døgnet har afgørende betydning for indretningen og anvendelsen af hele servicesektoren, ikke mindst den del heraf, der varetages af det offentlige. Placeringen af den daglige arbejdstid og arbejdstidens tilrettelæggelse i øvrigt sker hovedsagelig på grundlag af traditioner. Så at sige alle overenskomster indeholder bestemmelser om arbejdstidens placering m.v. Inden for de angivne rammer bestemmer arbejdsgiveren, hvorledes arbejdstiden i øvrigt skal tilrettelægges. Overenskomsterne kan indeholde regler om arbejde på forskudt arbejdstid, om arbejde i holddrift, om deltid eller om flekstid. Ca. ¼ af de beskæftigede lønmodtagere har fast arbejdstid (fortrinsvis i dagtimerne), mens ¼ har skiftende arbejdstid. Der er en betydelig variation mellem de forskellige erhverv.

Alt i alt udnyttes produktionsapparatet i et begrænset antal af årets timer. For mange virksomheder er udnyttelsen af produktionsapparatet begrænset til mindre end en fjerdedel af årets timer. En højere udnyttelse ville øge kapitalens produktivitet, og omvendt ville en arbejdstidsnedsættelse uden en samtidig ændret tilrettelæggelse af arbejdstiden sænke kapitalens produktivitet. En høj produktivitet er den første betingelse for høj konkurrenceevne og dermed for høj beskæftigelse.

Mulighederne er dog forskellige for de forskellige brancher. Inden for visse brancher, f.eks. serviceerhverv, er arbejdspresset